

Prof. AT dr hab. Bożena Suchocka
Akademia Teatralna im. Al. Zelwerowicza
w Warszawie

Warszawa, 16.07.2025r.

RECENZJA

**w postępowaniu o nadanie stopnia doktor habilitowanego
w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuk filmowych i teatralnych
pani dr Agnieszce Przepiórskiej-Frankiewicz**

Dr Agnieszka Przepiórska-Frankiewicz jest absolwentką Wydziału Aktorskiego w Państwowej Wyższej Szkole Sztuki Teatralnej i Filmowej w Sankt Petersburgu (2003). Jej debiut aktorski przypada na rok 2005. Był to Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego w Wałbrzychu. Jest niezależną twórczynią – gra w teatrze i w filmie, a od 2021 r. jest związana z Teatrem im. Juliusza Słowackiego w Krakowie. Od października 2022r. prowadzi zajęcia w AST im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie na Wydziale Teatru Tańca w Bytomiu. Jeszcze w czerwcu tego samego roku – 5 czerwca 2023r. na podstawie rozprawy: *Monodramy biografie. Analiza własnej drogi twórczej przy realizacji spektaklu Tato nie wraca. „Ginczanka. Przepis na prostotę życia” i „Simona K. Wołająca na puszczy”* (prom. dr hab. Barbara Guczalska) Uchwałą Senatu AST w Krakowie uzyskała stopień doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuk filmowych i teatralnych.

Osiągnięciem naukowym dr Agnieszki Przepiórskiej-Frankiewicz stanowiącym podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego są cztery role teatralne:

1. Rola Barbary Sadowskiej w spektaklu *W maju się nie umiera. Historia Barbary Sadowskiej*, tekst: Piotr Rowicki, reż. Anna Gryszkówna, prem. 15.05.2023r; Dom Spotkań z Historią w Warszawie.
2. Role: Teodory Pytko, Wandy Siemaszkowej oraz Heleny – córki Stanisława Wyspiańskiego w spektaklu *Proszę Państwa, Wyspiański umiera* tekst i reż. Agata Duda-Gracz (6 stycznia 2024r. Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie).
3. Rola Racheli w przedstawieniu Stanisława Wyspiańskiego *Wesele* w reż. Mai Kleczewskiej z premierą 16 marca 2024r. w Teatrze im. Juliusza Słowackiego w Krakowie.
4. Rola Ireny K. w przedstawieniu *Ocalone* tekst: Piotr Rowicki, reż. Maja Kleczewska (30 września 2024r. Dom Spotkań z Historią w Warszawie).

Wszystkie wymienione tytuły powstały na przestrzeni niespełna dwóch lat – od maja 2023 do 30 września 2024. W czerwcu 2023 r. Pani Agnieszka Przepiórska składała pracę doktorską, a już w 2025 rozpatrujemy jej wniosek o następny tytuł naukowy. Bardzo szybko. Bardzo ambitnie. Fakt ten dużo mówi o jej aktywności, energii, determinacji i wysokim apetycie na rozwój naukowy.

Dwa zgłoszone przez dr Agnieszkę Przepiórską przedstawienia są monodramami - wszystkim wiadomo, że jest to forma dramatyczna¹ ciesząca się jej wielkim zainteresowaniem. Ich tematem są biografie kobiet. W spektaklu *W maju się nie umiera* poznajemy historię ciepłej matki zamordowanego przez milicję młodego dziewiętnastolatka Grzegorza

¹ Monodramy przed wnioskiem o tytuł doktora habilitowanego: *i będą święta*, Piotr Rowicki, reż. Piotr Ratajczak, Teatr Konsekwentny w Warszawie, prem. 8 stycznia 2012r.; *Wojna to tylko kwiat* Piotr Rowicki, reż. Piotr Ratajczak, Teatr WARSawy, (prem. 12 stycznia 2016r. Ginczanka. Przepis na prostotę życia Piotr Rowicki, reż. Anna Gryszkówna, Teatr na Plaży w Sopocie w kooperacji z Teatrem Łąźnia Nowa (prem. 8 lutego 2020r.); *Simona K. Wołająca na puszczy* Piotr Rowicki, reż. Anna Gryszkówna, przedstawienie impresaryjne (prem. 4 października 2020r).

Przemyska - Barbary Sadowskiej - poetki i buntowniczkę. W *Ocalonych* historię fikcyjnej Ireny K. utkaną z prawdziwych relacji świadków autentycznych wydarzeń z 1944r. na warszawskim Żelaznym. Dwa pozostałe są spektaklami pełno-obsadowymi. Wszystkie zgłoszone role – choć odmienne w wyrażanych treściach i zastosowanych środkach – mają liczne punkty wspólne stanowiące o ciekawej, wartościowej teatralnie, społecznie i naukowo pracy oraz oryginalnej osobowości twórczej aktorki.

Wybierając wskazane przedstawienia w reżyseriach: Anny Gryszkówny, Agaty Dudy-Gracz i Mai Kleczewskiej dr Przepiórska przedstawia trzy zupełnie różne podejścia do pracy aktorem, a tym samym opisuje zupełnie inne metody dochodzenia do efektu. O pracy z pierwszą reżyserką Anną Gryszkówną mówi, że proces ten przebiegał, jak w innych dotychczasowych projektach. Poszukiwania interpretacyjne były oparte na analizie scenariusza, pracy nad tekstem i budowaniu związków z bohaterką za sprawą lektur, źródeł historycznych itp. Jednym słowem - klasyka. Dużym wsparciem w tej konkretnej pracy był fakt, że Pani Agnieszka nie po raz pierwszy spotkała się z postacią Barbary Sadowskiej. Miała już za sobą doświadczenie zdobyte przy okazji pracy nad tym samym tematem z Piotrem Ratajczakiem w Teatrze Polonia w Warszawie. Temat dojrzewał w wykonawczyni sześć lat. Pogłębiony nowymi lekturami i przemyśleniami ułożył się w przejmujący manifest buntu kobiety wobec „bezwzględności historii”².

Praca z Agatą Dudą Gracz w opinii dr Przepiórskiej była wielką przygodą. Tutaj spotkała się z nowym językiem scenicznym. Metoda jej pracy z aktorem odbiega od standardu. Reżyserka zaczyna pracę od improwizacji – tzw. „chodzenia w postaci”. Rysuje przed aktorami bardzo wyrazistą wizję wyobrazonego świata, rozdaje listy do postaci narzucając charakter i

² Autoreferat dr Agnieszki Przepiórskiej-Frankiewicz, str. 9,

styl granych bohaterów. Listy te są swoistym głosem wewnętrznym postaci, ich „trajektorią myśli i pragnień”³, określają język i grupę społeczną bohaterów spektaklu. W przedstawieniu *Proszę Państwa, Wyspiański umiera* Pani Przepiórska gra trzy role. Największym wyzwaniem była dla niej postać Teodory Pytko – kobiety hałaśliwej, prymitywnej i niepiśmiennej – żadnych punktów stykowych z wykonawczynią – tak w charakterze, jak i w fizyczności. Spotkanie z Dudą-Gracz było nieustającym ćwiczeniem. Intensywność fizyczna i pełne zaangażowanie psychiczne odbiegało znacznie od standardu pojmowania teatru „wcieleniowego”, który dla Pani Przepiórskiej w końcu nie był niczym nowym. Reżyserka wymagała pełnego poddania się wizji reżyserskiej. Pani Agnieszka pierwszy raz spotkała się z metodą pracy, „w której cielesność postaci była tak intensywnie eksplorowana na próbach przeznaczonych wyłącznie do budowania formy”⁴.

W kooperacji z Mają Kleczewską powstały dwa zgłoszone spektakle: *Wesele* i *Ocalone*. Agnieszka Przepiórska nazywa pracę nad rolą Racheli za „najważniejsze doświadczenie w jej dotychczasowym dorobku artystycznym”⁵. To spotkanie wyniosło aktorkę na zupełnie nowy poziom wykonawczy. Styl pracy reżyserki pozwala aktorom na dokonywanie własnych wyborów artystycznych. „Wymaga dojrzałego, świadomego aktorstwa.”⁶ – pisze Pani Agnieszka. „Nie prowadzi aktorów za rękę, nie oferuje technicznych wskazówek czy „nut” do odczytania i odtworzenia.”⁷ Oferuje zamiast tego precyzyjnie skonstruowany świat, rządzący się logiką i określonymi zasadami. Dobór środków należy do aktora. Reżyserka rysuje wyrazistą granicę między swoją rolą w spektaklu, a rolą wykonawców. Ta metoda pracy wychodziła naprzeciw wyobrażeniom Pani Przepiórskiej o istocie zawodu aktora, o jego twórczym

³ Ibidem str. 11,

⁴ Ibidem str. 11,

⁵ Ibidem str. 13,

⁶ Ibidem str. 13,

⁷ Ibidem str. 13,

charakterze. Wspólne poszukiwanie „prawdy momentu”⁸ uwiodły wykonawczynię i kazało jej zrewidować dotychczasowe myślenie, zdobyć i pchnęło na drogę nowych poszukiwań w kreowaniu postaci.

Rolę Ireny K. w spektaklu Mai Kleczewskiej Pani Przepiórska nazywa „rewolucyjną”⁹ w swojej praktyce aktorskiej. W jej odczuciu jest to spektakl, który „wykracza poza doświadczenie artystyczne, staje się gestem symbolicznym w odzyskiwaniu historii kobiet”¹⁰. Ten spektakl wpisuje się w akcję rozprawiania się z traumą, przemocą i nienawiścią. Tutaj Pani Przepiórska skupiła się przede wszystkim na psychologicznej prawdzie postaci. Techniki aktorskie nie grały w tym przypadku znacznej roli. Więcej spodziewanych efektów przyniosły konsultacje psychologiczne i kwerenda archiwalna.

Umiejętność odnalezienia się w tak różnych stylach pracy na scenie, wręcz oscylowanie na granicy możliwości psycho-fizycznych w zetknięciu z wielkimi wymaganiami wobec wykonawców mówi wiele o pasji i wielkim oddaniu i wysokiej elastyczności zawodowej Pani Przepiórskiej. Jej determinacja przynosi efekty. Dzięki ciężkiej pracy i oddaniu powstały nietuzinkowe, przejmujące, czasem wręcz wstrząsające role.

Skoro wspominam o charakterze złożonych propozycji chciałabym podkreślić kilka istotnych cech tych niekonwencjonalnych, wysoce emocjonalnych ról. Każda z propozycji zasługuje na oddzielny komentarz i uwagę; każda jest ważna i arcyciekawa. Można wiele stron poświęcić szczegółowemu opisowi i analizie. Natomiast ja pokuszę się o krótkie podsumowanie zgłoszonego dorobku. Co wyróżnia jej prace spośród innych na polskich scenach; jak jej propozycje teatralne zmieniają naszą codzienność teatralną?

⁸ Ibidem str.13,

⁹ Ibidem str.18,

¹⁰ Ibidem str. 18,

Otóż wyjątkowość pracy pani Przepiórskiej w mojej opinii polega przede wszystkim na świadomym doborze tematów – tematów trudnych i budzących silne emocje, na wysokiej wrażliwości, odwadze, gotowości przekraczania własnych granic i wielkim zaangażowaniu w społeczną stronę naszej rzeczywistości. Ważna jest również w jej przypadku konsekwencja działania oraz umiejętności operowania niejednoznacznymi środkami wyrazu aktorskiego.

1. Temat.

Stałym obiektem zainteresowania Pani Agnieszki Przepiórskiej są biografie kobiet. To nie idea, problem przykuwają jej uwagę, tylko historie pojedynczych tragicznych losów. Herstorie. Głosy kobiet różnych pokoleń. Zainteresowanie biografiami towarzyszy Pani Przepiórskiej od lat. I nie wiem, co było pierwsze - fascynacja teatrem jednego aktora czy zainteresowanie biografiami.

Jej wybór jest specyficzny. Pani Przepiórska zajmuje się postaciami „z cienia”. U podstawy spektaklu *Nie umiera się w maju* jest śmierć Grzegorza Przemyka, a Pani Agnieszka skupia uwagę na dramacie jego matki - kobiety, która utraciła syna. O Grzegorzu mówiono wiele, o Barbarze Sadowskiej zdecydowanie mniej, ale to właśnie jej życiorys zainteresował aktorkę. Podobnie jest z Ireną K. z *Ocalonych*. Irena K. jest postacią fikcyjną – więc nie dziwi fakt, że nie istniała dla społeczeństwa. Ogrom traum i zniszczeń pożogi wojennej przykrył wiele dramatów jednostek. Pani Agnieszka tworzy historię młodziutkiej zgwałconej dziewczyny, by przypomnieć o anonimowych bohaterkach.

Pragnę zwrócić uwagę, że jest jeszcze jeden, ważny według mnie, aspekt poszukiwań twórczych Pani Agnieszki. Otóż jej teatralne biografie, nie są tylko „spotkaniami z ciekawymi ludźmi”. Aktorka nadaje tym biografiom wymiar uniwersalny, wręcz kosmiczny. Są to, jak sama

określa – „kobiety symbole”¹¹– Barbara Sadowska jest dla wykonawczyni symbolem wszystkich matek walczących o sprawiedliwość i podmiotowość. „Historia nabiera cech przypowieści, a rola Barbary mieści się między jednostkowym losem a uniwersalnym dramatem człowieka mierzącego się z niesprawiedliwością i stratą”¹². Rachela przemawia ze sceny w imieniu setek, tysięcy kobiet żydowskich. To specyficzny manifest przeciwko przemocy i zagładzie. Irena K. dopomina się o pamięć dla niewinnych, anonimowych ofiar wojny, które stanowią niezwykle istotny element zbiorowej pamięci. Historia Ireny K. jest symbolicznym gestem wobec wszystkich młodych dziewcząt, które zginęły na Zieleniaku podczas okupacji.

Wielka dociekliwość wykonawczyni w poszukiwaniu materiałów do budowania roli budzi szacunek i podziw. Każda propozycja teatralna jest inkrustowana - wydawałoby się - drobnymi i na pierwszy rzut oka nieważnymi szczegółami, ale na przykład uchwycenie niuansów poruszania się w takt muzyki charakterystycznych dla lat 60-tych w *Nie umiera się w maju*, czy przypomnienie zabaw towarzyszącym dzieciom w okresie przedwojennym w *Ocalonych* stwarza niepowtarzalny klimat zdarzeń.

Analizy psychologiczne stanowią fundament pracy Agnieszki Przepiórskiej. Jej dewizą jest ciągły samorozwój. Aktorka pogłębia swoją wiedzę i rozwija środki artystyczne. W przygotowaniu do *W maju się nie umiera* były: twórczość Marii Janion związana z kondycją kobiet i matek w historii oraz reportaże Cezarego Łazarkiewicza *Żeby nie było śladów*¹³. W *Ocalonych - Chłopki. Opowieść o naszych babkach* Joanny Kuciel Frydryszek¹⁴ i *Gwałt. Historia wstydu. Pamiętnik ocalałych* autorstwa dr Wioli Rębeckiej¹⁵. W ramach zdobywania nowych

¹¹ Ibidem str. 8,

¹² Ibidem str. 8,

¹³ Cezary Łazarkiewicz *Żeby nie było śladów*, Wydawnictwo Czarne 2016 r.(wyd. I),

¹⁴ Joanna Kuciel-Frydryszak, *Chłopki. Opowieść o naszych babkach*, Wydaw. Marginesy, 2023r.

¹⁵ Wioleta Rębecka, *Gwałt. Historia wstydu. Pamiętnik ocalałych.*, Wyd. przez polskie Towarzystwo Psychotroniki, 2024r.

kompetencji i rozwoju swoich możliwości wykonawczych podjęła studia podyplomowe w zakresie komunikacji opartej na empatii i w Instytucie Poliwagalnym.

2. Narracja

Specyficzna narracja przedstawień monodramowych w dużej mierze zależy pewnie od autora tekstów Pana Piotra Rowickiego, który od dawna współpracuje z aktorką. Pani Przepiórska wspomina jednak, że żywo uczestniczy w tworzeniu partii mówionych. Można wnioskować, że rodzące się w jej głowie podczas przygotowań do spektaklu pomysły aktorskie mają znaczący wpływ na jego kształt. Pani Agnieszka pisze: „W spektaklach zmieniam perspektywy: raz jestem Barbarą – matką cierpiącą, poetką, buntowniczką, a innym razem staje się Nemezis przemawiająca z porządku kosmicznego. Te przejścia są kluczowe dla narracji: od prowokacji, uwodzenia i ekstazy, przez załamanie bezradność i modlitwę, aż po reporterską chłodną relację i tłumaczenie rzeczywistości z dystansem. Taka dynamika wymagała ode mnie ciągłego balansowania między intensywnymi emocjami a świadomą kontrolą nad strukturą roli.¹⁶” Ten opis przystaje również do prowadzenia przez nią postaci Ireny K. Z taką może różnicą, że zamiast przenoszenia się do czasów antycznych aktorka cofa się do lat dziecięcych. W *Ocalonych* „Apel poległych i zgwałconych” wieńczący całość spektaklu nieodparcie przypomina formę modlitwy, a uczucie „bezradności” z *Nie umiera się w maju* w *Ocalonych* zastępuje „bezsilność”. Wspomniane „załamanie” osiąga w tym spektaklu wyższy stopień i przeradza się w „odrętwienie, otępienie, rozpacz”.

3. Środki wyrazu.

Środki wyrazu wykorzystywane przez Panią Przepiórską są bardzo określone i zdecydowane. Charakterystyczne jest dla niej chroniczne unikanie dosłowności. Pani

¹⁶ Ibidem str. 8,

Przepiórska jest niezwykle odważną, kreatywną osobą. Nie straszne są dla niej drastyczne obrazy i symbole. Niech przykładem będą dwie sceny ze zgłoszonych spektakli. Pierwszy fragment należy do spektaklu *Ocaleni*. To jeden z najbardziej drastycznych obrazów gwałtu, jakie widziałam w swoim życiu. Efekt dopełniają strugi krwi na ciele bohaterki i wokół niej: na ubraniu, ścianie, podłodze. Ale najbardziej wstrząsające wrażenie wywołuje na pozór zwykły zabieg zmiany pozycji ciała, który nasuwa nieodparte skojarzenie z brutalnym aktem gwałtu - drżenie ciała, konwulsyjne jego wygięcia. Efekt piorunujący. Druga scena, która wpływa z wielką siłą na emocje należy do spektaklu *Wesele*. To długi, wydawałoby się jednostajny w swoim wyrazie monolog, któremu towarzyszy wolny, na poły somnambuliczny pochód w kierunku proscenium z plamą krwi na jasnej halce w okolicach padołka¹⁷. Są to sceny wrzynające się w pamięć. Nie sposób je zapomnieć. Zmieniają one perspektywę patrzenia na rzeczywistość i budzą ogromny szacunek.

Większość zgłoszonych dzieł miałam okazję obejrzeć. Mogę więc stwierdzić, że przedstawiony przez Panią Agnieszkę Przepiórką zestaw ról ma trzy zasadnicze wartości:

1. Podejmowany temat (Biografie. Herstorie).
2. Specyficzna narracja i konstrukcja postaci.
3. Niestandardowe środki wyrazowe.

To jest swoiste podsumowanie zgłoszonych przez Panią Agnieszkę osiągnięć. Wszystkie wymienione przez mnie aspekty jej pracy dokumentują jej wkład w osiągnięcia teatru najnowszego. Wpisuje się w ten nurt podejmowanymi tematami, sposobem pracy, elastycznością zawodową, jak również samostanowieniem o swojej drodze artystycznej. Pani

¹⁷ Słownik Języka Polskiego: wgłębienie tworzące się z przodu w spódnicy, w sukni lub w fartuchu przy uniesieniu ich brzegów lub przy siadaniu

Agnieszka zdobywa laury i nieustannie się rozwija. Pozostaje „w stanie głodu i niespełnienia”, jak to sama pięknie określa.

W świetle obowiązującego Prawa o Szkolnictwie Wyższym, uważam, że osiągnięcia naukowe Pani Agnieszki Przepiórskiej odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2. Zarówno przedstawione prace jak i całość dorobku predestynują ją do uzyskania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuk filmowych i teatralnych.

Prof. AT dr hab. Bożena Suchocka-Kozakiewicz